

ASIA

Rangaistuksen tuomitseminen syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista

ASIAN VIREILLETULO

Helsingin hovioikeus on kirjeellään 24.9.2018 saattanut oikeuskanslerin tietoon mahdollisia toimenpiteitä varten, että Vantaan kärjäoikeus oli 12.6.2017 kansliassa antamallaan tuomiolla tuominnut yhden asian vastaajista muun ohella 1.11.2009 – 31.8.2011 ja 15.1.2010 – 30.8.2011 tehdyistä kirjanpitorikoksista ehdolliseen vankeusrangaistukseen, vaikka mainittujen rikosten syyteoikeus oli hovioikeuden ilmoittaman mukaan ollut vanhentunut.

Hovioikeus oli syyttäjän valituksesta 21.9.2018 antamallaan tuomiolla muuttanut kärjäoikeuden ratkaisua. Se oli lukenut edellä mainitut kärjäoikeuden kirjanpitorikoksiksi arvioimat syytekohtat vastaajan syyksi törkeinä kirjanpitorikoksina ja tuominnut hänet niistä ja muista hänen syykseen asiassa luetuista rikoksista ankarampaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen kuin kärjäoikeus tuomiossaan.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Vantaan kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut menettelystään häneltä pyytämäni selvityksen. Vantaan kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausunnon.

RATKAISU

Menettelyn arviointi

Kärjäoikeuden asiassa antamasta tuomiosta ilmenee, että syyttäjä oli kärjäoikeudessa vaatinut kysymyksessä olevien tekojen lukemista vastaajan syyksi törkeinä kirjanpitorikoksina. Kärjäoikeus oli kuitenkin päätenyt arvioinnissaan siihen, ettei kirjanpitorikoksia ollut pidettä-

vä törkeän kirjanpitorikoksen tunnusmerkistössä edellytetyin tavoin kokonaisuutena arvostellen törkeinä, ja lukenut teot vastaajan syyksi kirjanpitorikoksina.

Kirjanpitorikoksista rikoslain 30 luvun 9 §:ssä säädetty enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan rangaistusta ei saa tuomita, ellei syytetä ole nostettu viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta. Hovioikeus on todennut oikeuskanslerille tekemässään ilmoituksessa, että kun kysymyksessä olevassa asiassa haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi 4.4.2017, rikosten syyteoikeus oli vanhentunut jo vuonna 2016.

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt, että käräjäoikeuden tuomiossa on sellainen virhe kuin hovioikeuden ilmoituksessa on kerrottu. Käräjätuomari on todennut näin päässeen käymään siitä huolimatta, että hän ilmoittamansa mukaan on aina pyrkinyt olemaan työssään huolellinen.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut käräjätuomarin tehneen hovioikeuden ilmoituksessa kerrotun virheen. Laamanni on kuitenkin tuonut lausunnossaan ilmi, että käräjätuomari on huolellinen ja osaava käräjätuomari, ja ettei hänen tiedossaan ole käräjätuomarin tehneen vastaavanlaista virhettä koskaan aiemmin. Laamannin mukaan kyse on yksittäisestä virheestä, joka hovioikeuden tuomion vuoksi on korjaantunut.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen. Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:ssä tuomarilta edellytetään virkatoimissaan huolellisuutta.

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta saattaa edellä kerrotun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Tapauksissa, joissa kyseisenlaisesta virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, on tuomarin menettelyä pidetty oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitetuin tavoin vähäisenä.

Nyt arvioitavana olevassa tapauksessa rikokset olivat käräjäoikeuden syyksi lukemina kirjanpitorikoksina olleet vanhentuneita jo asian tullessa käräjäoikeudessa vireille eikä virheestä ole aiheutunut vahinkoa sen menetettyä säännönmukaisen muutoksenhaun seurauksena merkityksensä. Kun käräjätuomarin menettely näin ollen olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettulla tavalla vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen ja hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Vantaan käräjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt käräjäoikeuden puheenjohtajana lainvastaisesti tuomitessaan edellä todetuin tavoin vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen lainvastaisesta menettelystä rangaistukseen tuomitsemisessa.

Lähetän päätökseni tiedoksi käräjäoikeuden menettelystä asiassa ilmoittaneelle Helsingin hovioikeuden presidentille ja lausuntonsa siitä antaneelle Vantaan käräjäoikeuden laamannille.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
